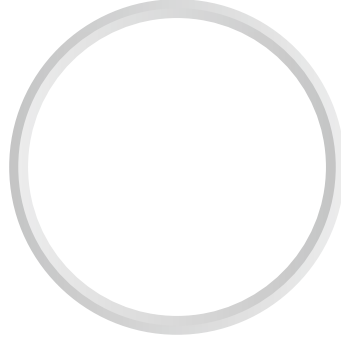

DANIŞMENT MAHALLESİ

T.C. EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI: 2

T.C. EFELER BELEDİYESİ

DANIŞMENT MAHALLESİ

FATMA KOÇAK

T.C. EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 2

T.C. EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI : 2

1. Baskı / Haziran 2017

Bu eserin tüm hakları T.C. Efeler Belediyesine aittir.
İzinsiz kopyalanması, yayınlanması yasaktır.

ISBN: 978-605-66404-1-4

Kapak Fotoğrafı

Milli Mücadele Kahramanı Danişmentli İsmail EFE

Editör

Abdulkadir BAŞ

Sanat Tarihçi

Fatma KOÇAK

Grafik Tasarım

Faysal ACAR

Basım Yeri

GÖKÇE

Matbaa & Fotoğrafçılık & Tanıtım - E-mail: gokceajansaydin@gmail.com
Ata Mah. Gıda Çarş. Harman Cad. No:1 Efeler/AYDIN
Tel:0 (256) 213 72 26 Gsm:0 (532) 746 81 62 Grafik: 0 (552) 245 17 26

*Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir.
Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat,
insanlığı şaşirtacak bir mahiyet alır.*

K. Atatürk

Büyük ve renkli bir mozaği meydana getiren Anadolu, atalarımızdan bizlere kalan en büyük mirastır. Bu mirası korumak ve gelecek nesillere aktarabilmek adına ilke edindiğimiz dostluk, kardeşlik, barış, vazgeçilmezlerimizdendir. Yaşadığımız toprakları ve sahip olduğumuz değerleri korumak, hepimize düşen görevler arasındadır. Dolayısıyla öncelikle yaşadığımız yerleri tanımak, doğal, tarihsel ve kültürel değerlerimize sahip çıkmak büyük önem taşımaktadır.

6360 sayılı 06.12.2012 tarihli "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kapsamında kurulan Efeler Belediyesi, 01.04.2014 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlamış ve 56 köy mahalle olarak belediyemize bağlanmıştır. Efeler Belediye Başkanlığı olarak ilçemizin her alanda gelişmesi için yoğun çalışma içindeyiz. Bu çalışmalardan birisini de kültürel ve tarihsel araştırmalar meydana getirmektedir. İlimiz bünyesinde, ilçemiz sınırları dâhilinde büyük bir tarihi geçmişe sahip olduğumuzu biliyoruz.

Bu düşünceden hareketle kentimizde tarihimize ışık tutacak tüm çalışmalarını takdirle izliyor ve destekliyoruz. Amacımız kentimize kültür öncelikli bir vizyon kazandırmaktır. Bu bağlamda belediyemize bağlı Danişment Mahallesi hakkında elinizdeki kitapçığı hazırlattık. Kitabımız ulaşılabilen yazılı-sözlü kaynaklar ve yerinde incelemelerle hazırlanan, emek verilmiş bir eserdir. Amacımız kurumsal anlamda kültüre küçük bir katkı sağlamaktır. Belediyemize bağlı diğer mahalleler için de yayın yapma amacıyla araştırmalarımızı sürdürmekteyiz. Öğreneceğimiz her bilgi bizi geçmişimizle bütünlüştürecek ve geleceğimize ışık kazandıracaktır.

Danişment Mahallesi'ne ilişkin tarihsel veriler yeterli olmamakla birlikte Osmanlı Dönemi'ne ait kayıtlarda geçmesi önem taşımaktadır. Danişmiş Köyü'nün Aydın kazasına bağlı olduğu görülmektedir. Yörede günümüze ulaşan sivil mimarlık örnekleri, kırsal mimarinin geleneksel olarak bölgede de uygulandığını ortaya koymaktadır. Ne yazık ki kültür mirasımızı bilinçli/bilinçsiz şekilde özelliklerini kaybetmektedir. Elinizdeki kitap, kültür mirasımızı koruma adına da bir farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte Milli Mücadele Dönemi'nde henüz düzenli ordumuz yok iken kahraman Efelerimizin yapmış oldukları katkılara minnet duygumuzu ifade etmektir. Ülkemizin yetiştirdiği kahraman efelerimizden biri olan İsmail Efe'nin köyü Danişment, bu açıdan ayrı bir öneme sahiptir. Efelerimizin ve şehitlerimizin ruhu şad olsun.

Her mahallemiz için hazırlamayı düşündüğümüz çalışmalarını yürüten ekip arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Vatandaşlarımızı saygılarımla selamlıyor, kültürel mirasımızı koruma yolunda önemli görevlerimiz olduğunu bir kez daha belirtmek istiyorum.

M. Mesut ÖZAKCAN
T.C. Efeler Belediye Başkanı

DANIŞMENTLİ İSMAİL EFE

YAZARINDAN KİTABA DAİR

Bu kitap T.C. Efeler Belediyesine bağlı mahallelerden biri olan Danişment Mahallesi'ni tarihî ve kültürel açılardan inceleyerek geleceğe iz bırakmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma sırasında mahalleye gidilerek yerinde incelemelerde bulunulmuş, fotoğraflar çekilmiş, konutların ancak sahipleri tarafından izin verilenlerine girilmiş, fotoğraflanmıştır. Mahallenin tarihi ve kültürü ile ilgili bilgiler birinci ağızdan dinlenerek kayıt altına alınmış, aynı zamanda yazılı kaynaklardan da faydalanılmıştır. Geleneksel el sanatlarına ilişkin sorularımıza ise yeterli cevap verilememiş, yöresel el sanatlarına ilişkin örneğin mevcut olmadığı bildirilmiştir.

Bu çalışmayı gerçekleştirmemiz konusunda bize öneride bulunan ve önümüzü açan T.C. Efeler Belediye Başkanımız Sayın M. Mesut zakcan başta olmak üzere, Başkan Yardımcım Sayın Sumran nal'a, çalışmamla ilgili benden yardımlarını, bilgisini, desteğini esirgemeyen değerli hocam Mkerrem Krm'e, elinde bulunan kaynaklardan yararlanmama izin veren Ayto Kültür Evi Mdiresi İlknur Annıak'a, harita çizimlerinde yardımcı olan harita mühendisi Mustafa Sardoğan'a, mahalle ile ilgili sözlü bilgileri elde ettiğim İsmail Efe'nin torunları İsmail Efe ve eşi Rabiya Efe'ye, Sedat Efe'ye, Neşet zbayraktar'a, Perihan Efe'ye, Muzaffer nal ve eşi Ayten nal'a, mahalle sakinlerinden Durmuş Ali oban'a ve bütün mahalle sakinlerine teşekkürü bir borç bilirim.

4 Temmuz 1946 yılında vefat eden Milis Binbaşı Danişmentli İsmail Efe anısına saygıyla...

Fatma Koçak
Sanat Tarihi

EFELER İLÇESİNİN KISACA COĞRAFI DURUMU VE TARİHÇESİ

METİN: MÜKERREM KÜRÜM

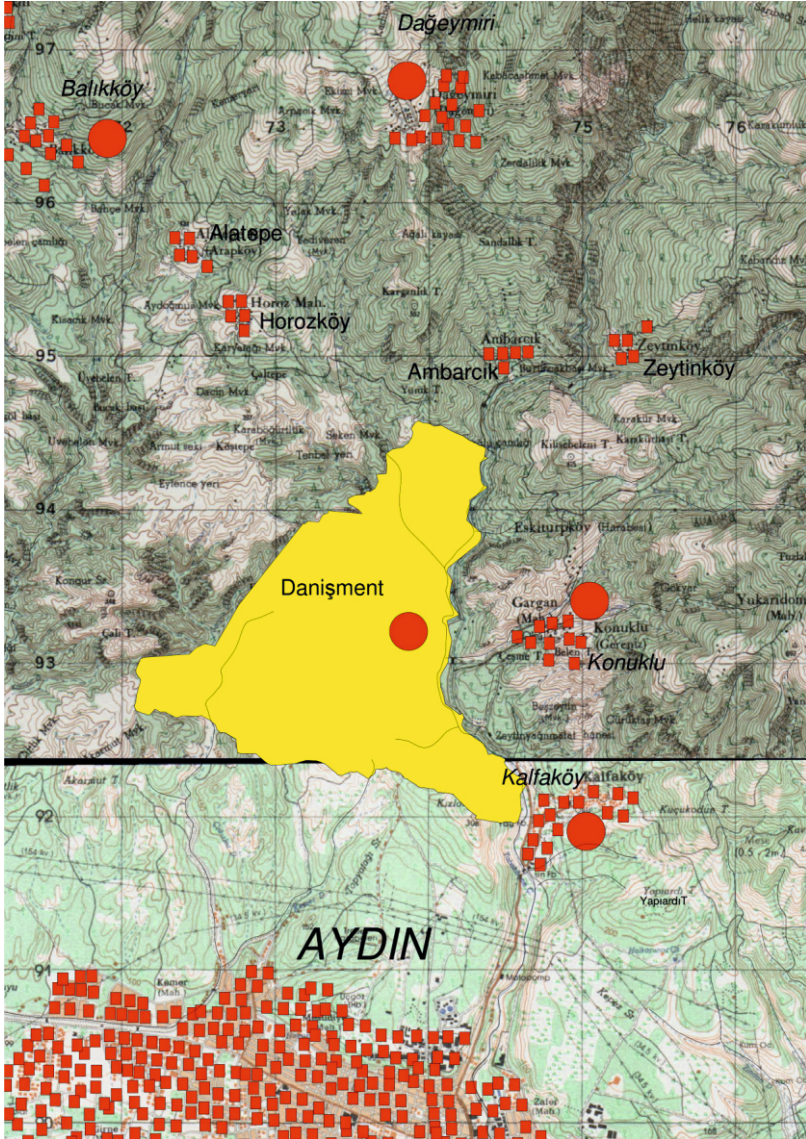
kaynaklarda belirtilmektedir. Tralleis, XIII. yüzyılın sonunda Türkler tarafından fethedilmiş, ancak depremlerin yarattığı ağır tahribat ve muhtemelen su yetersizliği nedeniyle iskân edilmemiş, antik kentin güney eteklerine yerleşmiştir. Aydın, XIV. yüzyılın ilk çeyreği içinde Aydınoğulları Beyliği'nin, XV. yüzyılda ise Osmanlıların eline geçmiştir. Fatih Dönemi'ndeki tahrir defterlerinde (1451 tarihli) Aydın'ın yedi mahalleden ibaret bir kasaba ve yaklaşık 970 nüfuslu olduğu belirtilmektedir.

1530 yılında kentin nüfusunun azaldığı ve mahalle sayısının altıya indiği anlaşılır. XVI. yüzyılın sonu ile XVII. yüzyılın başlarında Aydın'ın/Efeler 'in kentsel gelişimi artmış, mahallelerin sayısı XVII. yüzyılın ikinci yarısında yirmiye çıkmıştır. XVII. yüzyıl Osmanlı'nın en karışık olduğu dönemlerden birisidir. Celali İsyanları adıyla tarihe geçen ayaklanmaların yaşattığı sıkıntılar nedeniyle halk köylerden kentlere göç etmek zorunda kalmıştır. Aydın'ın XVII. yüzyılda yaşadığı diğer kötü olay, büyük can ve mal kaybına yol açan 1653 yılı depremidir. Tüm bunlara rağmen kent, ticaretle kendini toparlamaya çalışarak gelişimini sürdürmüştür. 1671 yılında kente gelen Evliya Çelebi, mahalle sayısının 26 olduğuna değinir. 1678 yılında kent 22 mahalle ve iki gayrimüslim cemaatten ibarettir. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda kentin büyüdüğü ve özellikle XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde Aydın'ın eyalet merkezi sıfatını almasıyla gelişimin devam ettiği anlaşılmaktadır. 1844 yılındaki temettuat sayımında kent merkezinde 24 mahalle bulunduğu, bunlardan 21'inin Müslüman diğerlerinin gayrimüslim olduğu vurgulanmıştır. 1845 yılında Aydın'da aşiretler iskân edilmiştir. XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra mahalle sayısı 27'dir. 1856 senesinde inşasına

başlanan Aydın-İzmir demiryolu 1866'da işletmeye açılmış, bölgenin ticari açıdan canlanması sağlanmıştır. 1899 yılında Aydın'da şiddetli depremlerden birisi daha yaşanmış, Aydın il genelinde maddi ve manevi anlamda büyük kayıplar vermiştir. Birinci Dünya Savaşının Osmanlı Devleti üzerinde yarattığı bunalımın ekonomik ve sosyal anlamda ülkenin tümüne yansıdığı aşikârdır. Sıkıntılardan payını alan illerden birisi olan Aydın, 27 Mayıs 1919 gününde Yunan işgaline uğramış; devlet eşkıyalarla uğraşırken bir de işgale karşı mücadele vermeye çalışmış, sorunun üstesinden gelebilmek için Yörük Ali Efe, Demirci Efe gibi efelerin bir kısmı ile anlaşma yoluna gitmiştir. Kent 30 Haziran'da kısa bir süre için işgalden kurtarılmış ise de 4 Temmuz'da yeniden Yunanlılar tarafından ele geçirilmiş, nihayetinde 7 Eylül 1922'de Yunanlılar Aydın'dan çıkarılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra Aydın'ın imarına girişilmiş, kentin gelişimi sağlanmaya çalışılmıştır. Günümüzde şehir anayollar boyunca büyümesini sürdürmektedir. Aydın kenti, tarihi, turizmi ve tarımı ile Batı Anadolu'nun en önemli şehirleri arasında yerini tescillemiştir.

COĞRAFİ DURUM VE TARİHÇE

Danişment Mahallesi, Ege Bölgesi'nde, Aydın ili, Efeler ilçesinin kuzeybatısında, kuzey-güney yönlerinde eğimli alan üzerine konulmuş bir yerleşimdir.

Danişment Mahallesi'nin Uydudan Görünümü (Mustafa Sardoğan Arşivi)

Danişment Mahallesi Havadan Görünüş

Danişment Mahallesi Güney Yönünden Görünümü

Mahallenin ilçe merkezine uzaklığı 6,9 km'dir. Ulaşımın karayolundan kolaylıkla sağlanabildiği Danişment, Konuklu, Kalfaköy mahalleleri ile komşudur.

*Danişment Mahallesi, Uydudan Görünüm
(<https://www.google.com/maps>, 01.09.2015)*

Bölgenin tümünde olduğu gibi, Akdeniz ikliminin etkisi altında kalan mahallede yazlar sıcak ve kurak, kışlar yağışlı ve ılık geçmektedir. TÜİK verilerine göre mahalle nüfusu 175, hane sayısı 60'dır (www.tuik.gov.tr). Yaşayanlarının başlıca geçim kaynaklarını tarım (zeytin) ve hayvancılık (büyükbaş ve küçükbaş) meydana getirmektedir.

Danişmend, kelime anlamı olarak bir kısım kaynaktan Farsça "bilgili ve ilim sahibi" anlamına gelmektedir. Osmanlı Döneminde ise Sahn-ı Seman (Fatih) ve Süleymaniye medreseleri olmak üzere özellikle büyük medreselerin icazet alma seviyesine gelmiş öğrencilerine verilen unvandır (Ana Britannica Genel

Kültür Ansiklopedisi, 1993, 595, İslam Ansiklopedisi, 1988,464). Mahalle sakinlerinin verdiği bilgilere göre Danişment adını ise mahallenin girişinde sol kısımda yer alan (Kesikbaş dede) yatırın söylediği sözden aldığı belirtilmiştir. Yunan işgalinin olduğu dönemde yatırın başı koltuğunun altında savaştığı “*Danışmayın vurun artık*” dediği ve bu sözün zamanla Danişmand'a daha sonraları da Danişmend'e dönüştüğü ifade edilmiştir. 1967 yılında ise Danişmiş adı değiştirilerek Danişment olmuştur. Bazı yayınlarda mahalleye Danişment adını veren topluluğun Aydın'a yerleşen Oğuz boyları arasında yer aldığı yazılıdır. Aydın'ın Danişmend köyünde iskân edilen Danişmentli boyu (Karaali), (Civanşir), (Büyük Selmanlı).(*Küçük Selmanlı*), (*Kaşıkkı*), (*Sermayeli*),(*Boynu İnceli*) adında birçok oymaklara ayrılmıştır. (Gökbel-Şölen, 1936, 242). Daha önceleri Adana civarında oturlarken, göçebelik hayata başlayan Danişmendli boyu Aydın ve Soma kazalarında bulunan köy ve kasaba halkının ekin tarlalarına zarar vermiş, hayvanlarını gasp etmişlerdir. Bu nedenlerden dolayı haklarında şikâyette bulunulmuş, (H.1103-M.1691) tarihinde Viranşehir (Ayasuluğ), Balıkesir ve Torbalı'ya sürülmeleri için Aydın muhassılı Abdülbaki efendiye bir fermanla emir verilmiştir (Orhonlu, 1963, 71).

Danişmend, 1461-1470 yılları arasındaki Fatih Sultan Mehmet dönemine ait mufassal defterinde Danişmendlü olarak geçmektedir (Bıyık-Erdoğan, 2015, 28). 1530 tarihli Muhasebe defterinde Ayasuluğ kazasına bağlı Danişmendlü karyesi olarak geçmektedir. (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995, 135). 1550-1676 yılına ait Avarız defterinde ise Ayasuluğ kazasına bağlı Danişmendli cemaatinin, 1690

yılında Aydın'a göç ettiği belirtilmiştir (Şahin, 2008, 158).

Rumi 1307/ Miladi 1889-1890 yılına ait Aydın Vilayet Salnamesin 'de, Danişmiş Köyü'nün Aydın kazasına bağlı olduğu görülmektedir; köyün nüfusu 34, hane sayısı 10'dur. (Cavid, 2010, 450). Rumi 1308/ Miladi 1891, Rumi 1312/ Miladi 1894, Rumi 1314/ Miladi 1896, Rumi 1315/ Miladi 1897, Rumi 1316/ Miladi 1898, Rumi 1326/ Miladi 1928 Salname-i Vilayet-i Aydın'da (İzmir Vilayet Salnamesi) yerleşimin Aydın merkez kazasına bağlı olduğu ve Danişmend köyü olarak geçtiği görülmektedir.

Aydın'ın Büyükşehir niteliğine kavuşması ile köyler mahalle statüsüne alınmış ve 1967 yılında köy olarak kayıtlara geçen Danişment, 2014'te Efeler ilçesine bağlı Danişment Mahallesi şeklinde anılmaya başlanmıştır.

Milli Mücadelede Danişment ve İsmail Efe

Danişment Mahallesi, Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlıların yaktığı köylerden birisidir(Gökbel, 2005, 279). Mahalle sakinlerinden Durmuş Ali Çoban'ın babası on yaşında iken köylerinde meydana gelen işgali görmüştür. Durmuş Ali Çoban babasının anlattığı o günleri duyduğu kadarıyla şu şekilde belirtmektedir: *“Yunan askerlerinin zalimce köylerini yaktığını, babasının kurtulmak için bir kül yığınının içine saklandığını ve akşam oluncaya kadar burada gizlendiğini, hava karardıktan sonra saklandığı yerden çıkıp Dağeymir Mahallesine halasının yanına gittiğini ifade etmiştir.”*

Milli Mücadele yıllarında Aydın'ın kurtuluşa giden sürecinde henüz düzenli ordumuz yok iken Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe, Danişmentli İsmail Efe, Gökçen Efe gibi Efelerimizin yapmış olduğu katkılar yadsınamaz bir gerçektir. Aydın'ın yetiştirmiş olduğu ulusal kahramanlardan biri olan İsmail Efe, Hacı Hüseyin'in oğlu olup, 1878 yılında Aydın'ın Efeler ilçesine bağlı Danişment Mahallesinde dünyaya gelmiştir. İsmail Efe 5 kardeştir (2 kız, 3 erkek). Babacan kişiliği ile tanınan Efe, 3 kez evlilik yapmıştır (Armağan, 2005, 150). İlk evliliğini Dudu adındaki bir kadınla yapmıştır. Bu evliliğinden İsmail, Galip, Bedriye, Esmâ ve Huriye adında çocukları dünyaya gelmiştir. Kızlarından biri olan Huriye Doğan, 1931 doğumlu olup halen hayattadır ve Orta Mahalle'de ikamet etmektedir. Huriye Doğan'ın ise 4 çocuğu vardır, isimleri şunlardır: Fikret, Güler, Hamide, Çiğdem. Efe'nin kızı Huriye Doğan on beş yaşında iken Efe vefat etmiştir. Babası Milis Binbaşı rütbesine sahip olduğu için yetim maaşı almaktadır. Huriye Doğan'ın babası ile ilgili hatırladıkları şunlardır:” *Babam İsmail Efe, dere kenarındaki kendimize ait un değirmeni yanında bulunan evimizden sabahleyin erkenden kalkınca, değirmenimiz yanından Tabakhane Deresine iner, soğuk kış günlerinde dahi her gün kayalıkların arasında derenin buz gibi soğuk sularında yıkanmasıdır.*” (Demirayak, s.10-11,2011). Dudu ile evli iken ikinci evliliğini Fatma (Fadime) ile yapan Efe'nin bu evlilikten İsmet ve Hafize adında iki çocuğu dünyaya gelmiştir. İsmet Efe'nin 3 çocuğu vardır ve isimleri şunlardır: İsmail, Sedat, Ayten. Diğer evladı Hafize Özbayraktar'dan da Ramazan, Meşkure, Neşet, Zekiye adında dört torunu daha dünyaya gelmiştir.

İsmail Efe'nin torunu Neşet Özbayraktar'ın Efe ile ilgili verdiği bilgiler şu şekildedir: "İsmail Efe Hacı Hüseyin'in oğlu olup, 5 kardeştir (2 kız, 3 erkek). Dedem İsmail Efe, askerliğini Topçu Subayı olarak yapmıştır. Askerliği bittikten sonra köyüne dönüp bağ, bahçe işleri ile uğraşmıştır. Aydın'ın Yunan kuvvetlerince işgal edilmesi üzerine Efe, baş kızını ağabeyi Mehmet Efe ve diğer kızanları (Hacı Ahmet, İbrahim Çavuş, Osman Zeybek, Şerif Ali, Halil Zeybek, Hüseyin Zeybek, Bayram Zeybek, Mehmet Zeybek, Gerenizli Mehmet, Gerenizli İsmail) ile birlikte on beş kişilik bir grupla Demirci Mehmet Efe'ye bağlı olarak Kurtuluş Savaşı'na katılmıştır (Armağan, 2005, 151). Kendisine verilen görevleri başarı ile yerine getirmiş Bolu-Düzce'de çıkan Anzavur isyanı ve Konya'da çıkan Delibaş isyanının bastırılmasını sağlamıştır. Binbaşı Hacı Şükrü Bey'den top istemiş ve kendisine gönderilen bu top ile Yunan askerleri Aydın'ın merkezindeki tren istasyonunda iken Kestanecik Cephesinden istasyona topu atmıştır. Top atışından sonra Efe ve çetesi Nazillî'nin Ovacık Köyü'ne giderek Yunan askerine izini kaybettirmiştir. Çetesi ile birlikte Buharkent-Ortakçı karakolunu baskına gittiklerinde Efe bacağından yaralanmıştır. Bu baskının sonucunda Yunan komutanının eşini esir almıştır. Yunan komutanından takas yolu ile 100 top mermisi ele geçirmiştir. Ele geçirdiği bu top mermilerini Refet Bey'e teslim etmiştir. Bunun üzerine Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk tarafından Efe'ye Binbaşı rütbesi verilmiştir. Ailesi Bozdoğan'da olan Efe, 1921 yılı sonlarında ailesini buradan alarak işgal döneminde adı Kırıoba olan Çine ilçesine giderek Söğütcük köyüne yerleştirmiştir. Burada ikamet ederlerken 1922 yılında annem (Efe'nin kızı) Hafize

Özbayraktar dünyaya gelmiştir. Atatürk, Denizli-Afyon'dan Yörük Ali Efe'ye Menderes köprüsünü yakması için haber gönderiyor ancak Yörük Ali Efe, Çine'nin kendi mıntıkası olmadığını, buradan Danişmentli İsmail Efe'nin sorumlu olduğunu bildiriyor. İsmail Efe haberi duyunca Madran'da Menderes köprüsünü yaklıyor. Köprüyü geçemeyen Yunanlılar İzmir'e kadar püskürtülüyor. Efe, Cumhuriyet kurulduktan sonra tekrar köyüne dönmüş ve İncirliovalı Fikriye adındaki bir kız ile üçüncü evliliğini yapmıştır. Onunla birlikte Aydın merkezde Muammer Ülgen Caddesi üzerinde bulunan iki katlı bina da yaşamını sürdürmüştür. 4 Temmuz 1946 yılında da vefat etmiştir. Mezarı köy mezarlığındadır.

Danişment Mahallesi, İsmail Efe'nin Mezarı

Mermerden yapılmış mezar taşı üzerinde Kuvai Milliye Milis Binbaşı Danişmendli İsmail Efe 1878-1946 Ruhuna Fatiha yazılıdır. Köyümüzde Efe'ye ait 2 tane değirmen bulunmaktadır. Değirmenlerden birisini ağabeyi Mehmet Efe'ye, diğerini yeğeni Hüseyin Efe'ye vermiştir. Kendi adına olan değirmeni ve Mehmet Efe değirmeni Danişment Mahallesinde Tabakhane Deresi kenarındadır. Hüseyin Efe değirmeni ise Aydın merkezde Valiliğe yakın bir yerde bulunmaktaymış ancak günümüze ulaşamamıştır. Efe'nin kendine ait olan değirmeninde un yapıp, Aydın'da sattığını ifade etmiştir". Neşet Özbayraktar bizimle paylaştığı bilgileri İsmail Efe'nin ağabeyi Mehmet Efe ve Efe'nin yeğeni Bayram Özdemir'den duyduğunu belirtmiştir.

Danişment Mahallesi Neşet ÖZBAYRAKTAR, Mahalle Sakini

**DANIŞMENT
MAHALLESİNDE
KÜLTÜREL MİRAS**

Yerleşimlerin tarihî sürecini ortaya koyan en önemli veriler, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarıdır. Atalarımızdan kültürel miras olarak bizlere kalan eserler sayesinde yaşadığımız çevrenin geçmişle olan bağlantısını anlayabilmekte ve geleceğe bırakabilme amacını taşıyabilmekteyiz. Danişment Mahallesi'nde yaptığımız araştırmalarla kültür mirası örneklerini tespit etmek mümkün olmuştur.

Danişment Mahallesi, kuzey-güney yönlerinde eğimli bir arazi üzerine kurulmuş olması sebebiyle yapıların çoğu topografyaya uyum sağlayacak şekilde inşa edilmiştir.

Danişment Mahallesi, Batıdan Kuzeye Doğru Bakış

Binalar birbirinin görünümünü engellemeyecek şekilde konumlandırılmıştır. Döneminde dar sokakları toprak veya bazı yerlerde taş döşeli iken zamanla sökülebilir parke taşı ile döşenmiştir.

Danişment Mahallesi, Sokak Dokusundan Bir Görünüm

Danışment Mahallesi, Sokak Dokusundan Bir Görünüm

Mahallede yerleşim, günümüzdeki camiin bulunduğu alanın etrafında gelişmektedir. Köyde eskiye dair köy okulu, köy odası, çeşme bulunmamaktadır. Mevcut cami, dikdörtgen planlı, kubbesi olmayan ve üzeri beton tavanla örtülü olup 1995 yılında yapılmıştır. Cepheleri taş kemerler ile hareketlendirilmiştir. Harim kısmı süslemesiz sade tutulmuştur. Mihrabı süslemesiz, sade bir mihraptır. Minberi ahşaptan geometrik süslemeler ve bitkisel motiflerle bezelidir. Kadınlar mahfilini taşıyan ayakların yarıya kadar olan kısmı renkli mozaik taşlarla süslenmiştir. Camiin kuzey cephesi ve kuzeybatı cephesinin bir bölümü renkli mozaik taşlarla bezelidir. Minaresi 2015 yılına aittir. Mahalle sakinlerinden Neşet Özbayraktar'ın cami ile ilgili verdiği bilgiler şu şekildedir: *"Camiin alt katı 70-80 yıl önce Yusuf Çoban tarafından yaptırılmış olup, köyün eski camisidir. Harim kısmı tek bölümlüdür. Taş malzeme ile yapılan eski camiin kapısı ahşaptandır. Üzeri kiremit ile örtülü olan çatısını Yusuf Çoban yaptırmıştır. Bir tane penceresi ve bir tane kapısı olan eski cami süslemesizdir."* Zamanla yıprandığı için Neşet Özbayraktar muhtarlık yaptığı dönemde eski camiin kiremitle örtülü olan çatısını kaldırtıp üzerine beton döktürmüştür. Günümüzdeki cami, dökülen betonun üzerine inşa edilmiştir. Eski camiin olduğu alt kısım günümüzde abdest alınan ve cenaze yıkanan yer olarak kullanılmaktadır.

*Danişment Mahallesi,
Camiin Kuzey Cephesi*

*Danişment Mahallesi,
Camiin İçten Güney ve Doğu Duvarı*

Danişment Mahallesi, Camiin İçten Güney ve Batı Duvarı

Mahallede sivil mimarlık mirası içinde eski köy okulu, çeşmesi, köy odası bulunmamaktadır. Sivil mimarlık örnekleri arasında su kemeri, değirmen, köprü ve evler yer alır.

MEHMET EFE DEĞİRMENİ

Yapı, Aydın ili, Efeler ilçesi, Danişment Mahallesi'nde M.19-b-12-b-B pafta, 120 numaralı parsel üzerindedir. Güney yönünde Aydın-Zeytinköy yolu yer alır. Doğubatı doğrultusunda dikdörtgen alan üzerine taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Üzerini örten beşik çatı yıkılmıştır. Eser, günümüzde harap durumdadır.

Güney cephesi ana cephe şeklinde düzenlenmiştir. Yapı, dikdörtgen şekilli iki yapı biriminden oluşmaktadır ve günümüzde sadece duvar kalıntıları kalmıştır. (Şahin, 2009, 341). Yan cephelerin üçgen alınlık biçiminde sonlanması üst örtüsünün beşik çatı ile örtülü olduğunu göstermektedir. Kitabesi olmayan yapının, tapu kayıtlarında tapulama tarihi olarak 1987 yılı geçmektedir.

Danişment Mahallesi, Mehmet Efe Değirmeni, Güney Batı Cephesi

İSMAİL EFE DEĞİRMENİ

Eser, Aydın ili, Efeler ilçesi, Danişment Mahallesi sınırları içerisinde 56 parsel üzerindedir. Tabakhane deresi kenarında yer alan yapı, doğu-batı yönlerinde eğimli alana taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Yer yer cephelerde ahşap hatıl kullanıldığı görülmektedir. Yan cephelerin üçgen alınlık ile sonlanması üst örtüsünün beşik çatı ile örtülü olduğunu göstermektedir. Ancak üzerini örten beşik çatı yıkılmıştır.

Eser, biri yıkık üç yapı biriminden oluşmaktadır ve kısmen harap durumdadır. Yan cephelerde dairesel biçimli pencereler, ahşap hatıl uygulaması yapının özgün mimari özelliklerini yansıtır.

Danişment Mahallesi, İsmail Efe Değirmeni Güney Batı Cephesi

Güney duvarının doğu kanadında bir giriş, iki pencere açıklığı ve bir ocak nişinin bulunması bakımından buranın değirmencinin konakladığı yer olduğu kanısına varabiliriz. Yapı, büyük olması açısından çevrenin en önde gelen örneklerindedir (Şahin, 2009, 341). İnşa kitabesi olmayan eserin tapu kayıtlarında tapulama tarihi olarak 1984 yılı geçer.

Yerleşimde sivil mimarlık örneklerinden konutların sayısı, diğerlerine göre daha fazladır;10 adet evin eski olduğu tespit edilmiştir; 50 Adet ev yeni yapılmıştır. Konutlar genellikle duvarları taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

BAYRAM ÖZDEMİR EVİ

Aydın ili, Efeler ilçesi, Danişment Mahallesi, Köyiçi Mevkiinde bulunan yapı, tapunun 1 pafta, 272 parselinde kayıtlıdır. Eser, günümüzde İsmail Özdemir tarafından konut olarak kullanılmaktadır.

Yapı, doğu-batı yönlerinde eğimli bir alan üzerine taş ve tuğla malzeme ile iki kat halinde inşa edilmiştir. Harcı kum ve kireç karışımından ibarettir. Evin üzeri dıştan oluklu (alaturka) kiremitleri ile kaplı beşik çatı ile örtülüdür. Saçakları cephelerden dışa doğru taşıntı yapmaktadır. Çatının güneyinde ve kuzeyinde tuğladan örülen üç adet bacası mevcuttur.

Konutun batı cephesi ana cephe şeklinde düzenlenmiştir. Cephenin zemin katındaki mekân, döneminde ahır, samanlık, depo, kiler gibi işlevler için düzenlenmiştir. Zemin katın tabanı sıkıştırılmış toprak ile kaplıdır. Giriş kapısı dikdörtgen şekilli, ahşaptan tek kanatlıdır. Zemin katın yapımında taş ve tuğla, duvarlarında taş malzeme kullanılmıştır. Batı yönde platform üzerinde yer alan merdivenin orijinal olduğu malzemesinden anlaşılmaktadır.

Zemin kattan birinci kata 9 basamaklı taş merdiven ile ulaşılır. Giriş kapısı ahşaptan yatay dikdörtgen şekillidir. Bu katta ahşaptan kare ve kareye yakın dikdörtgen şekilli sekiz adet pencere yer alır. Yapının güney cephesinde dış sofa yer alır.

Binanın güney cephesinde odanın ve mutfağın dışa taşıntılı ocak duvarı yer alır. Cephede sofaya ve odaya ait ahşaptan kare şekilli iki adet pencere bulunmaktadır. Mutfağa ait kare şekilli iki adet pencere tuğla örülerek kapatılmıştır. Kuzey cephesinde kare şekilli ahşap kanatlı, ahşap pervazlı iki adet

pencere yer alır. Cephenin güney yönündeki kareye yakın dikdörtgen şekilli pencere tuğla ile örülerek kapatılmış ve üzeri sıvanmıştır.

Binanın batı cephesinde sofaya ait ahşap kanatlı, ahşap pervazlı, yatay dikdörtgen şekilli iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin denizlik kısımları betondan yapılmıştır.

Ev, dış sofalı, üç odalı plan tipine sahiptir.¹ Sofanın tavanı ve tabanı ahşap malzeme ile döşenmiştir. Kareye yakın dikdörtgen planlı odaların ahşaptan tek kanatlı kapıları vardır. Odaların girişi güney yönde ve doğu yönde olup sofaya açılmaktadır. Odaların tavan ve tabanı ahşap malzeme ile döşenmiştir. Sofanın kuzeyindeki odaların insanların ihtiyaçlarını karşılayan ahşaptan yüklüğü ve sergen (raf) adı verilen uygulaması mevcuttur. Ocak kapatılmıştır.

Eser, süslemesiz, sade kuruluşa sahiptir. İnşa kitabesi yoktur. Tapu kayıtlarında binanın tapulama tarihi olarak 1984 yılı geçer. Köyiçi Mevkii'nde, dış sofalı, üç odalı plan tipinde inşa edilen örneklerden birisini oluşturması bakımından önemlidir. Evin sahibi İsmail Özdemir konutun 100 yıl önce yaptırıldığını belirtmiştir.

¹Sedad Hakkı Eldem, "Türk Evi Plan Tipleri", İstanbul, 1954, s.31

Danişment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi, Güney Cephesi

BEKİR YUFUN EVİ

Aydın ili, Efeler ilçesi, Danişment Mahallesi, Köyiçi Mevkii'nde bulunan eser, tapunun 1 pafta, 249 parselinde kayıtlıdır. Eser, günümüzde halen konut olarak kullanılmaktadır.

Eser, kuzey-güney yönlerinde eğimli bir alan üzerine taş ve tuğla malzeme ile iki kat halinde inşa edilmiştir. Avlu duvarı taş malzeme ile örülmüştür. Harcı kum ve kireç karışımından ibarettir. Evin üzeri dıştan alaturka (oluklu) kiremitleri ile kaplı beşik çatı ile örtülmüştür. Saçakları cephelerden dışa doğru taşıntı yapmaktadır. Çatının batısında ve doğusunda tuğladan örülen iki adet bacası mevcuttur.

Yapının güney cephesi ana cephe şeklinde düzenlenmiştir. Cephenin zemin katındaki mekân, döneminde ahır, samanlık, depo, kiler gibi işlevler için düzenlenmiştir. Zemin katın tabanı kayrak taşı ile döşelidir. Giriş kapısı dikdörtgen şekilli ahşaptan tek kanatlıdır. Zemin katın yapımında taş malzeme kullanılmıştır. Doğu yönündeki merdivenin orijinal olduğu malzemesinden anlaşılmaktadır.

Zemin kattan birinci kata on basamaklı taş merdiven ile ulaşılır. Giriş kapısı ahşaptan dikey dikdörtgen şekilli, tek kanatlı bir kapıdır. Bu katta ahşaptan dikdörtgen şekilli üç adet pencere yer alır. Eserin güney cephesinde dış sofa yer alır. Sofanın doğu ucunda bulaşık yıkamak için beton malzemedен bulaşıklık konulmuştur. Sofanın yan duvarında düz kemerli ocak yer alır. Batı cephesinde ocak duvarı dışa taşıntı yapmaktadır. Doğu cephesinde de odaya ait ocak duvarı dışa taşıntı yapmaktadır. Ayrıca bu cephedeki odanın mekân aydınlatmasını sağlamak amacıyla çatı kısmına dikdörtgen şekilli pencere açılmıştır.

Yapı, dış sofalı, iki odalı plan tipine sahiptir.² Sofanın tavanı ve tabanı ahşap malzeme ile döşenmiştir. Kareye yakın dikdörtgen planlı odaların girişleri aynı eksen üzerindedir. Odaların girişi kuzey yönünde olup sofaya açılmaktadır. Kapıların ahşaptan tek kanadı vardır. Mekânın doğusundaki ocak düzdür ve içeriye doğru taşıntı yapmaktadır. Odaların tavan ve tabanı ahşap malzeme ile döşenmiştir. Sofanın kuzeyindeki odaların insanların ihtiyaçlarını karşılayan ahşaptan yüklüğü, dolabı, gusülhanesi ve sergen (raf) adı verilen uygulaması mevcuttur. Ayrıca odaların sofaya ve avluya açılan birer dikdörtgen şekilli penceresi bulunmaktadır. Pencerelemin denizlik kısımları ahşap malzeme ile döşenmiştir.

Eser, süslemesiz, sade kuruluşa sahiptir. İnşa kitabesi yoktur. Tapu kayıtlarında binanın tapulama tarihi olarak 1984 yılı geçer. Köyiçi Mevkii'nde dış sofalı, iki odalı plan tipinde inşa edilen örneklerden birisini oluşturması açısından önemlidir.

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Kuzey Cephesi

²Sedad Hakkı Eldem, "Türk Evi Plan Tipleri", İstanbul, 1954, s.31

AHMET BİRCAN EVİ

Aydın ili, Efeler ilçesi, Danişment Mahallesi, Köyiçi Mevkii'nde bulunan eser, tapunun 1 pafta, 223 parselinde kayıtlıdır. Ahmet Bircan ve ailesi tarafından 1973 yılına kadar konut olarak kullanılmıştır. Yapı, günümüzde boş durumdadır.

Eser, doğu-batı yönlerinde eğimli bir alan üzerine taş ve tuğla malzeme ile iki kat halinde inşa edilmiştir. Harcı kum ve kireç karışımından ibarettir. Evin üzeri dıştan Marsilya tipi kiremitlerle kaplı kırma çatı ile örtülüdür. Saçakları cephelerden dışa doğru taşıntı yapmaktadır. Çatının doğusunda ve batısında tuğladan örülen üç adet bacası mevcuttur.

Konutun güney cephesi ana cephe şeklinde düzenlenmiştir. Cephenin zemin katındaki mekân, döneminde ahır, samanlık, depo, kiler gibi işlevler için düzenlenmiştir. Zemin katın tabanı sıkıştırılmış toprak ile kaplıdır. Yapı büyük oranda yıkık vaziyette olduğu için sofa ve giriş kapıları hakkında bilgi elde edemiyoruz. Ancak çevredeki konutlar dikkate alındığında sofanın ahşap tabanlı ve tavanlı olduğu, giriş kapılarının da ahşap kanatlı, ahşap pervazlı olduğu kanısına ulaşabiliriz. Zemin katın yapımında taş, duvarlarında taş ve tuğla malzeme kullanıldığı güneydoğu ve güneybatı köşelerindeki payelerden anlaşılmaktadır. Güney yönündeki merdivenin orijinal olduğu malzemesinden anlaşılmaktadır.

Zemin kattan birinci kata sekiz basamaklı taş merdiven ile ulaşılır. Giriş kapısı muhtemelen ahşaptandı. Bu katta ahşap kanatlı, ahşap pervazlı kare şekilli üç adet pencere yer alır. Eserin güney cephesinde dış sofa yer alır.

Binanın doğu cephesinde odanın ocak duvarı dışa taşıntılıdır ve yuvarlak kemerlidir. Kuzey cephesinde sofaya ait yuvarlak kemerli ocak yer alır ve bu cephede ocak duvarı dışa taşıntı yapmaktadır. Kuzey cephesinde kare şekilli ahşap pervazlı iki adet pencere bulunmaktadır.

Ev, dış sofalı, üç odalı plan tipine sahiptir.³ Sofanın tavanı ve tabanı ahşap malzeme ile döşenmiştir. Kareye yakın dikdörtgen planlı odaların girişleri aynı eksen üzerindedir. Odaların girişi kuzey yönünde olup sofaya açılmaktadır. Mekânın doğusundaki ocak yuvarlak kemerlidir. Ocağın yan tarafında kare şekilli niş yer alır. Mahalle muhtarı İsmail Efe, bütün odalarda dolap, sergen (raf) ve gusülhane olduğunu, 1973 yılında ahır olarak kullanıldığını ifade etmiştir.

Yapı, süslemesiz, sade kuruluşa sahiptir. İnşa kitabesi yoktur. Tapu kayıtlarında binanın tapulama tarihi olarak 1986 yılı geçer. Mahalle muhtarı İsmail Efe, konutun Ahmet Bircan ve ailesi tarafından kullanıldığını belirtmektedir. Köyiçi Mevkii'nde, dış sofalı, üç odalı plan tipinde inşa edilen örnekler arasında yer alması bakımından önemlidir.

³Sedad Hakkı Eldem, "Türk Evi Plan Tipleri", İstanbul, 1954, s.31

Danişment Mahallesi, Ahmet Bircan Evi, Kuzey Cephesi

Sonuç: Danişment mahallesinde yapıların, avlu kapıları döneminde ahşaptan ve çift kanatlı iken zamanla değiştirilmiş, maden olanların tercih edildiği gözlenmiştir. Evlerin yapımında taş ve tuğla malzemeden yararlanılmıştır.

Danişment Mahallesi, Konut Mimarisine Bir Örnek

Çoğunlukla ana duvarlarında taş malzeme tercih edilmiştir; kum ve kireç karışımı ile meydana getirilen harç bağlayıcı olarak kullanılmıştır. Tuğla, yer yer duvarlarda, pencerelerde, kapılarda, bacalarda görülür.

*Danişment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi,
Çatı Sistemi*

Danışment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi, Çatı Sistemi

Bölme duvarları bağdadî (dikey yerleştirilen ahşapların arasına yatayların çakılarak üstünün sıvanması) veya ahşap karkas (dikey ve yatay olarak kullanılan ahşapların arasına tuğla, kerpiç gibi malzemenin doldurulup sıvanması) ile oluşturulmuştur. Evlerin üzerlerini dıştan, oluklu (alaturka) veya Marsilya tipi kiremitlerle kaplı, beşik veya kırma çatılar örtmektedir. Saçaklar dışa doğru taşıntı yapmaktadır.

Danışment Mahallesi, Ahmet Bircan Evi, Kuzey Cephesinden Bir Görünüm

Danişment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi, Güneydeki Bacasından Bir Görünüm

Danişment Mahallesi, Konutlardan Bir Kısımının Görünüşü

Danişment Mahallesi, Konut Mimarisine Bir Örnek

Mahalledeki konutlar iki katlıdırlar; çoğunlukla zemin katlarının sokağa bakan cepheleri sağır tutulmuştur.

Danişment Mahallesi, Fadime Sarıkaya Evi, Kuzeybatı Cephesi

Danışment Mahallesi, Konut Mimarisine Bir Örnek

Bu uygulamada Türk aile yapısının mahremiyetine uyma geleneğinin etken olduğu bilinmektedir. Üst katların cepheleri sokağa dikdörtgen veya kare şekilli, ahşap pervazlı ve ahşap kanatlı pencerelerle açılmaktadır.

Danışment Mahallesi, Fadime Sarıkaya Evi, Kuzeydoğu Cephesi

Danişment Mahallesi, Evlerin Pencere Uygulamalarından Bir Ayrıntı

Ocak duvarları cephelerden dışa doğru taşınılı verilmiştir.

Danişment Mahallesi, Ahmet Bircan Evi, Kuzey Cephesinden Bir Görünüm

Danişment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi, Doğu Cephesi

Sokağa veya avluya dönük cephelere genellikle sofa yerleştirilmiştir.

Danişment Mahallesi, Necati Yufun Evi, Kuzey Yönündeki Sofası

Eğimin daha yüksek olduğu yerlerde kot farkı kullanılarak zemin katlardaki mekânlar ahır, samanlık, kiler, depo gibi işlevler için düzenlenmiştir.

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Zemin Katın Güneyindeki Mekân

Danişment Mahallesi, Fadime Sarıkaya Evi, Kuzey Cephesi

Danişment Mahallesi, Konut Mimarisinden Bir Örnek

Danişment Mahallesi, Konut Mimarisinden Bir Örnek

Mekânların kapı ve pencereleri ahşap pervazlıdır. Kare veya dikdörtgen şekilli planlara sahip birimlerin üzerleri ahşap tavan ile örtülüdür.

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Zemin Katın Güneyindeki Mekân

*Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi,
Ahır Kısmından Bir Görünüm*

*Danişment Mahallesi, Bayram Özdemir Evi,
Samanlık Mekânı*

Soğuk kış günlerinde özellikle ahırın üst kısmına denk gelen odalar, hayvanların nefesleri ile de ısınmaktadır. Zeminleri sıkıştırılmış toprak veya kayrak taş ile kaplıdır. Kapı ve pencereleri sayesinde mekânların aydınlanması sağlanmıştır. Zemin kattan birinci kata ahşap veya taş merdivenle çıkılır.

*Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi,
Birinci Kata Çıkışı Sağlayan Merdiven*

Üst katlar altta taş paye, ahşap direk veya duvarla taşınmaktadır.

İnsanların konutlarındaki yaşamı çoğunlukla üst katlarda geçtiği için mekân örgütlemesi bu mantıkla çözümlenmiştir. Mahalledeki evlerin büyük kısmında üst katlar, mevsimin elverişli olması sebebiyle dış sofalı plan tipinde yapılmıştır. Sofa, halıların dokunduğu, meyvelerin kurutulduğu, yazın misafirlerin de ağırlandığı açık bir mekândır. Üzeri ahşap tavanla örtülüdür ve örtü sistemi ahşap direklerle taşınmaktadır. Bazı örneklerde korkulukların bir ucuna bulaşık yıkamak için dışarıya doğru taşıntı yapan beton malzemeden bulaşıklık konulmuştur. Sofanın yan duvarlarında ocağı bulunan evler de mevcuttur.

*Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Kat Sofasının
Güneyden Kuzeye Doğru Görünümü*

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Sofanın Kuzeyindeki Ocak

Danişment Mahallesi, Necati Yufun Evi, Birinci Kat Sofası

Konutlarda oda sayısı değişebilmektedir; konutun büyüklüğüne göre iki odadan başlayıp üç odaya kadar ulaşan örnekler de mahallede tespit edilen örnekler arasında vardır. Odaların tek veya çift kanatlı ahşap kapıları ile pencereleri doğrudan sofaya açılmaktadır.

*Danişment Mahallesi, Necati Yufun Evi,
Birinci Kat Sofasına Açılan Kapı ve Pencere*

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Kat Sofasına Açılan Kapılar

Tavan ve tabanları ahşap ile döşeli odalar, ailelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiştir. Çoğunlukla odaların bir kenarı ahşaptan yüklük, gusülhane, dolap ihtiyaçlarını karşılayan sisteme sahiptir. Ocaklar, odanın uygun bir kenarında, hafif mekânın içine doğru taşacak şekilde verilmiştir. Kemerli veya düz nişlere sahiptirler. Duvarlarında sergen (raf) adı verilen tabak, bardak vs. koymaya yarayan uygulamalara da rastlanabilmektedir.

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Katta Kuzeydeki Odanın İçten Görünümü

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Katta Kuzeydeki Odanın Ocağı

*Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi,
Birinci Katta Güneydeki Odanın Güneyindeki Dolap*

Danişment Mahallesi, Ahmet Bircan Evi, İkinci Katta Ortadaki Odanın Güney Duvarı

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Katta Kuzeyindeki Odanın Güney Duvarı

Danişment Mahallesi, Bekir Yufun Evi, Birinci Katta Kuzeydeki Odanın Güney Duvarı

Danişment Mahallesi, Ramazan Şenyuva Evi, Birinci Katta Batıdaki Odanın Güney Duvarı

Danişment Mahallesi, Ahmet Bircan Evi, Birinci Katta Ortadaki Odanın Doğu Duvarı

Günümüzde eski evlerin bazıları yenilenmiş veya eklemelerle bu özelliklerini yitirir duruma gelmiştir.

Evlerin büyük kısmının süsleme bakımından sade tutulduğu gözlenmektedir. Dış sofalarda ahşap direklerini birbirine bağlayan kemerler aynı zamanda bezemeye yöneliktir. Ahşap tavanlar, oda kapıları, dolaplar genellikle süslemelerin görüldüğü unsurlardandır.

Konutların kitabeleri bulunmamaktadır. Çoğunlukla günümüze ulaşan konutlar XIX. yüzyıl ilk yarısı ile XX. yüzyıl ilk yarısı içine tarihlendirilmektedir. Tarihlendirilme yöredeki konutların birbiri ile karşılaştırılması, Aydın ve Ege Bölgesi'ndeki örneklerle değerlendirilmesi, tarihi dokümanlar, kaynağı sağlam sözlü bilgiler, varsa yayınlar ve kitabesi

üzerinden yapılabilmektedir. Danişment Mahallesi'nde İsmail Özdemir Evi (1950), Bekir Yufun Evi (1940), Ahmet Bircan Evi (XIX. yüzyıl sonları), Ramazan Şenyuva Evi (1940) mimari özellikleri ve korunabilmişlikleri ile ilginç örneklerdendir.

Danişment Mahallesi'nin geçmişine ışık tutan diğer veriler arasında köy mezarlığında bulunan mezar taşları yer alır. Günümüze ulaşan mezar taşları incelendiğinde Danişment Köyü'nde yaşayan aile ve kişi isimleri kısmen de olsa ortaya çıkmaktadır. Bazı mezar taşlarının orijinaleri değiştirilmiş, yerine mermerden mezar taşları yapılmış ve Osmanlıca metinler Latin harfleriyle yazılmıştır. Eski mezar taşlarından tespit edebildiklerimiz ve üzerinde bulunan yazıların okunuşları aşağıdaki gibidir:

Danişment Mahallesi, Mahalle Mezarlığı Genel Fotoğrafı

Mezarlığın giriş kapısının sağ tarafında bulunan mezar taşı:

1. Hüve'l- baki sene 1328 (Miladi 1912)
2. Birahmetillah ya Rabbil alemin
3. (Silik olduğu için okunamadı) meskenim

Mezarlık içerisinde bulunan en eski tarihli mezar taşı olması bakımından önemlidir.

Yakınında yer alan mezar taşı:

1. Hüve'l-hallakul-baki sene 1342 (Miladi 1926) fi 17 receb
2. (Silik olduğu için okunamadı) Bahr-ı isyanım
3. (Silik olduğu için okunamadı) Ya Resulillah
4. Yüz yaşında vefat iden
5. Aydın'ın Danişmend karyesinden
6. Kemerlioğlu hacı Hüseyin oğlu
7. Hacı Hüseyin ağa ruhuna
8. Lillahilfatiha

Girişe yakın kısımda bulunan mezar taşı:

1. Kıl mağfiret beni ya Rab
2. Kuran (Silik olduğu için okunamadı) mağfiret
3. Bu naçiz kuluna cennet
4. (Silik olduğu için okunamadı) Ey ya Rab
5. (Silik olduğu için okunamadı) Yusuf kerimesi
6. Dudu ruhuna fatiha
7. 1342 (Miladi 1926)

Yakınındaki mezar taşı:

1. Yakındır (Üst kısmı kırık)
2. Kemerli oğlu (kırık muhtemelen hacı)
3. Hüseyin'in oğlu hacı
4. Yusuf ruhuna fatiha

Mevcut ayak taşlarının bir kısmı düz, bir kısmında ise servi ağacı ve bitkisel motiflerle süslenmiştir.

HALK KÜLTÜRÜ

Her yerleşimin kendine özgü bir halk kültürü bulunmaktadır. Bu bağlamda Anadolu aslında zengin bir kültürel mozaiği meydana getirir. Danişment Mahallesi'nde de çoğunluğu Aydın'da rastlanan bir halk kültürü mevcuttur.

Evlilik: Danişment Mahallesi'nde evlilik adetleri modern hayatın etkisiyle fazlaca değişim geçirmiştir. Danişment Mahallesinde bu adetlere baktığımızda düğün öncesinde görücü usulü kız istemeye gidilir, istenilecek kızın evine Perşembe günü gündüz erkeklerden önce kadınlar gider (damadın annesi, kız kardeşi, yengesi, teyzesi) akşamda kadınlar ve erkekler (en az on beş kişi) gider. İstemeye gelenlere ev sahipleri tarafından erkeklere ayrı kadınlara ayrı olmak üzere yemek hazırlanır. İstemeye giderken çiçek ile birlikte hazırlanan bir sini götürülür. Siniyi damadın kız kardeşi ya da erkek kardeşi taşır. Kız istenildikten sonra söz mendili alınır. Nişan tarihi, düğün tarihi vs. konuşulur. Düğün öncesinde nişan yapılmaktadır. Nişan büyük nişan olarak yapılacaksa masrafları kız evine aittir. Oğlan evi kız evine yüzük alır, kız evi de oğlan evine yüzük alır ve nişanda alınan bu yüzükler takılır. Oğlan evi tarafından kızın amcasına, dayısına, annesine, babasına, kardeşlerine giysi, ayakkabı, yiyecek vs. gönderilir.

Düğüne davet edilecek kişilere okuntunun (davetiye) yanında yakın akrabalara pişmiş tavuk, akraba olmayanlara pişmemiş tavuk verilir. Köyün dışındaki akrabalara ise kesme şeker ve pişmemiş tavuk verilir. Bunun karşılığında altın ya da hediye gelir. Kız evinden oğlan evine, oğlan evinden kız evine karşılıklı sini gönderilir. Sinilerin sayısı (en az 40-50 tane) damadın ve gelinin

akraba sayısına göre değişkenlik göstermektedir. Sinilerde giysiler, yiyecekler vs. yer alır.

Kına gecesi öncesinde de damadın evinden birkaç kişi kız evine gider ve kırk basmasın diye buğday serperlermiş günümüzde de bu uygulama devam etmektedir. Gelin almaya gidildiğinde bakır kap, çiçek alınır. Ayrıca gelin baba ocağından ayrıldığında kendi külünde eşelensin düşüncesi ile gelinin evindeki ocaktan kül alınır. Evine sahip çıksın, kayınvalidesine ve kayınbabasına saygı duysun düşüncesi ile de muf (çivi) alınır.

Düğün yemeklerini hazırlamak üzere keşkek için buğday dövölür, odun toplanır. Düğün yemekleri şunlardır; keşkek, sıkma, çorba, et güveci, kızartmalar, kuru fasulye, helva, zerde, kabak tatlısı olmak üzere on üç on dört çeşit yemek yapılmaktaymış fakat günümüzde üç çeşit yemek yapılmaktadır. Düğünler önceleri Salı günü öğleden sonra başlayıp Perşembe günü akşamı sona erer Bu üç gün içerisinde düğün yemekleri öğleyn farklı akşamları farklı olacak şekilde verilir. Düğün eğlenceleri Salı günü akşam başlar ve içkili, müzikli olur kadınlar ayrı yerde erkekler ayrı yerde eğlenirler. Erkekler önden, kadınlar arkadan gidecek şekilde gelinin isteğine bağlı olarak at veya otomobil ile gelin almaya gidilir. Düğünlerinde Aydın'ın zeybeği halen oynanmaktadır. Düğün bittikten sonra en fazla bir hafta çeyiz serili durur.

Sünnet Töreni: Sünnet düğünleri Cumartesi günü akşam kına gecesi düzenlenir. Pazar günü yemek verilir, mevlit okutulur.

Yemekleri ise genellikle düğün yemekleri ile aynıdır.

Giysileri: Kadın giysisi siyah etek, gömlekten oluşur ve kullandıkları başörtüsüne ipek üstü örtü adı verilir. Erkek giysisi gömlek, kumaş pantolondan meydana gelir; başa ise kasket takılmaktadır.

Çocuklara isim verme: Bebek doğduğunda sağ kulağına ezan okunur ve sol kulağına kamet getirilir, ismi verilir. Adı verilen çocuğun dişini ilk gören kişiye giysi alınmaktadır.

Asker uğurlama adetleri: Askere gidecek genci, akrabaları yemeğe çağırır. Genç herkesten helallik alır, davulla, zurnayla ailesi ve akrabaları, arkadaşları birlikte otogardan uğurlar.

Ölüm adetleri: Eski zamanlarda cenazeleri olduğunda cenaze toprağa gömülüp gelinceye kadar ev süpürülmez, evdeki bütün sular dökülür, çünkü ölen kişinin ruhunun gece gelip o suları içeceğine inanılır. Bir insan öldüğünde ilk üç gün o kişinin evine gidilmezmiş. Ancak günümüzde ilk olarak cenaze toprağa verildiğinde mevlit okutulmaktadır. Üç gün süresince mahalleliler yemek yapıp cenaze evine götürmekteler. Cenazenin üçüncü gününde yemek verilir (tavuklu pilav yapılır, lokma dökülür) , kırkıncı gününde lokma dökülür, elli ikinci gününde de mevlit okutulup yemek verilir, bunları yapamayan kişi lokma dağıtır.

Bayram kutlamaları: Eskiden her iki dini bayramın üçüncü gününde gencer (Dinî bayramlarda ve belli günlerde yapılan eğlence) düzenlenir bu günde insanlar güreşler düzenler ve eğlenirlermiş. Günümüzde bu uygulama yapılmamaktadır.

Mevsimplere yönelik inançları: Mahallede, ayva ve orman kozalakları çok olduğunda kışın uzun süreceğine inanılmaktadır.

Halk arasında kocakarı ilacı olarak adlandırılan ilaçlar: Dalgan (ısırgan otu) otunun tohumunun kansere iyi geldiği düşünülmekte, kargan yağı (karabaş otu) nefes darlığı için ve damar açıcı olarak kullanılır, şeker hastalığı için ardıç, zehirlenmeye karşı katran kullanılır. Yılcık otu mayasıl hastalığına karşı kullanılır, ayak ağrısı için nane kökü kullanılmaktadır, soğuk algınlığı baş ağrısı için kupa çekilir (hacamat) ve kekik kaynatılıp içilir. Böbrek taşı için altın otu, kedirgen kökü kullanılır.

Batıl inançları: Salı günü çamaşır yıkanmaz, cin çarpacağına inanılmış. Cuma gününde temizlik yapılmaz çünkü uğursuzluk getireceğine, cinlerin çarpacağına inanılmış. Çarşamba gününde aynı şekilde temizlik yapılmaz, çamaşır yıkanmazmış. Bir evin çatısına baykuş konduğunda o evden birinin öleceğine inanılır, baykuşu kovalamak için soğan atarlarmış, aynı şekilde horozlar öttüğünde, kargalar öttüğünde de insanın öleceğine inanılmış. Siyah kedi görüldüğünde uğursuzluk getireceğine inanılır.

Ayna kırıldığında, cam kırıldığında da uğursuzluk getireceğine inanılır. Hayvanların öleceğine inanıldığı için gece tırnak kesilmez, saç taranmaz, aynaya bakılmazmış. Yıldız kaydığında da birinin öleceğine inanılır. Eller birbirine bağlanmaz nasibin kapanacağına inanılır.

Yatır: Halk arasında Kesikbaş dede olarak bilinen bir yatırın olduğu ve insanların buraya gelerek adak yaptıkları anlatılır.

Danişment Mahallesi, Kesikbaş Dede Türbesi

*Danişment Mahallesi Muhtarı İsmail Efe'ye
Bilgi Aktarımlarından Dolayı Teşekkür Ederiz*

SONUÇ

Bu kitap T.C. Efeler Belediyesi'ne bağlı mahallelerden biri olan Danişment Mahallesi'ni tarihî ve kùltùrel açılardan inceleyerek geleceğe iz bırakmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma sırasında mahalleye gidilerek yerinde incelemelerde bulunulmuş, evlerin sahiplerince izin verilenlerinin fotoğrafları çekilmiş, mahallenin tarihi ve kùltùrù ile ilgili bilgiler birinci ağızdan dinlenerek kayıt edilmiş, aynı zamanda yazılı kaynaklardan da faydalanılmıştır. Mahallenin geleneksel el sanatlarına ilişkin sorularımıza ise yeterli cevap verilememiş, yöresel el sanatlarına ilişkin örneğin mevcut olmadığı bildirilmiştir. Özetle; Danişment Mahallemizde bulunan ve günümüze ulaşan sivil mimarlık örneklere yöresel mimarinin burada da uygulandığını göstermektedir. Aydın'ımıza özgü halk kùltürümüzde görùlen uygulamalar aynı şekilde mahallemizde de devam etmektedir. Danişment'i diğer mahallelerimizden ayıran özelliği ise Milli Mücadele Döneminde ùlkemizin düzenli ordusu yok iken halk ile birlikte kahraman efelerimizin vermiş oldukları mücadeleler sonucunda Aydın'ımız Yunan işgalinden kurtarılmıştır. Kuřkusuz bu zaferde Danişment mahallemizde doğmuş İsmail Efe ve diğer efelerimizin göstermiş olduğu kahramanlık yadsınamaz bir gerçektir. Efelerimizin ve şehitlerimizin ruhları şad olsun. Saygılarımla...

*İsmail Efe'nin Torunları Sağ Baştan İtibaren
(Neşet Özbayraktar, Ayten Ünal, Hediyeaz Yıldırım, Ayten Yıldırım, Muzaffer Ünal, İsmail Efe*

İsmail Özdemir Arşivi

İsmail Efe'nin Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası

İsmail Efe'nin Kullanmış Olduğu Fesi

İsmail Efe'nin Kullanmış Olduğu Cepkeni

İsmail Efe'nin Kullandığı Olduğu Silahlık

İsmail Efe'ye ait Mendil

Danişment Mahallesi, Tabakhane Deresi kenarında bulunan kahvaltđ evleri

KAYNAKÇA

- 1.A.Munis Armağan, **Bozenderes'ten Bozdağlar'a Kuvayı Milliye**, İzmir, 2005.
- 2.**Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, Cilt,6,İstanbul, 1993.
- 3.Asaf Gökbel-Hikmet Şölen, **Aydın İli Tarihi Eski Zamanlardan Yunan İşgaline Kadar**, Cilt, 1, Aydın, 1936.
- 4.Asaf Gökbel, **Milli Mücadele'de Aydın**, Aydın, 1964.
- 5.Aslı Şahin, **XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Aydın Sancağı'nın Demografik Yapısı (1550-1676 Tarihli Aşiret ve Avarız Defterlerine Göre)**, Aydın, 2008.
- 6.Cengiz Orhonlu, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı**, İstanbul, 1987.
- 7.İbrahim Cavid, **Aydın Vilayet Salnamesi, R. 1307 / H. 1308**, Ankara, 2010.
- 8.**İslam Ansiklopedisi**, Cilt, 8,İstanbul, 1998.
- 9.M. Akif Erdoğru-Ömer Bıyık, **Fatih Mehmed Devri Aydın İli Mufassal Defteri**, İzmir, 2015.
- 10.Mustafa Kemal Şahin, **Aydın-Tabakhane (Eudon) Çayı Üzerinde Yer Alan Su Değirmenleri**, İzmir, 2009.
- 11.Sadettin Demirayak, **Aydın'ın Üç Efesi**, Aydın, 2011.
- 12.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1308/ 1891).**
- 13.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1312/ 1894).**
- 14.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1314/ 1896).**
- 15.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1315/ 1897).**
- 16.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1316/ 1898).**
- 17.**Salnâme-i Vilayet-i Aydın (İzmir Vilayet Salnamesi), (1326/ 1928).**
- 18.Sedad Hakkı Eldem, **Türk Evi Plan Tipleri**, İstanbul, 1954.
- 19.<http://www.tuik.gov.tr>, 01.09.2015.
- 20.T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, **166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri**, Ankara, 1995.

T.C. EFELER BELEDİYESİ
2014

444 80 09

0533 706 01 09

www.efeler.bel.tr

0256 227 09 98

efeler@efeler.bel.tr

twitter.com/EfelerBelediye

[instagram.com/efelerbelediyesi](https://www.instagram.com/efelerbelediyesi)

[facebook.com/EfelerBelediyesi](https://www.facebook.com/EfelerBelediyesi)

[youtube.com/efelerbelediyesi](https://www.youtube.com/efelerbelediyesi)

Yedi Eylül Mah. İzmir Bul. No:5 Efeler / AYDIN

ISBN: 978-605-66404-1-4

9 786056 640414